Date

Give your best introduction , relevant Poetry and best analytical conclusion on each question

سوال نمبر ٢: شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي شاعري ۾ تصور انسان، محبت، مزاحمت ۽ ڪائناتي هم آهنگي" جو تنقيدي جائزو لکو-

تعارف:

شاهه عبداللطيف ڀٽائي سنڌ جو هڪ عظيم شاعر آهي. شاهه لطيف زندگي جي تمام پهلوئن تي شاعري جي ذريعي بيان ڪيو. سندس شاعري ۾ انسان جي زندگي سان گڏ دنيا جي تمام مسئلن لاءِ پڻ اظهار ڪيو. شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي شاعري ۾ تصور انسان، محبت، مزاحمت ۽ ڪائناتي هم آهنگي به شامل آهي- انهن جي شعرن ۾ انهن پهلوئن تي قلم کنيل آهي- هن وسيع موضوع نگاري جي ڪري شاهه عبداللطيف کي هڪ عظيم شاعر پيو ۽ سڏجيو وڃي ٿو-

شاهه عبداللطيف ڀٽائي:

سنڌي ٻولي، سنڌي ثقافت ۽ سنڌي ادب جي بنياد وجهندڙ شاهه عبداللطيف ڀٽائي آهي- سنڌي ادب ۽ سنڌي ثقافت جو ذڪر ڀٽائي کان سواءِ مڪمل نه آهي. ان ڪري سنڌي شاعري ۾ هڪ نمايان ڪردار رکن ٿا- شاهه

عبداللطيف ڀٽائي جي شاعري هڪ مڪمل زندگي ۽ دنيا جي عڪاسي آهي. ان ۾ شاهه سائين هميشه ٽن پهلوئن تي پنهنجي فڪري ۽ فني خوبين جو اظهار ڪيو.

تصورِ انسان:

شاهه عبداللطيف ڀٽائي انسان کي ڪٿي مثال ڏئي بيان ڪيو آهي. ڪن شعرن ۾ انسان جي مجاز ۽ ڪن شعرن ۾ سندس پيشو پڻ بيان ڪيو آهي. جيئن هڪ ريت ڀٽائي انسان جي آنا ۽ اڪر ۽ هن جي انجام جو ذڪر ڪندي موڪل پکيءَ جي مثال ڏني آهي ته،

پاڻي مٿي جهوبڙا، موڙَ انهن مرن،
ساماڻ اوڏو سيرن، لوچيا تان نه لهن

هن شعر ۾ شاهه لطيف انسان جي هڪ زندگي ۽ اڪر ۾ اظهار ڪيو آهي. هن سان گڏ ڪاهو پڻ بيان فرمايو آهي ته موڪل جي ريت انسان به اڪر ۾ پنهنجي ڪي تڪليف پيدا ٿئي لڳو. جهن هي ريت سان لطيف انسان جي پيشي جو تصور بيان ڪيو آهي. جنهن ميان هڪ لوهار جو پيشو آهي. شاهه لطيف فرمايو آهي ته-

> ڪڙو منجھه ڪڙي ڏيڻ لوهار ليکيو،
> منهنجو جي جڙيو سڀڻ سڳو لهڻ ڪري.

محبت جو پيغام شاهه جي شاعري ۾:

شاهه عبداللطيف ڀٽائي هميشه محبت ۽ امن جو پيغام ڏنو آهي. تنهن ڪري شاهه عبداللطيف کي امن ۽ محبت جو شاعر سڏيو ويندو آهي. هن ريت سندس ڪري بيت ۽ شعر ملن ٿا. هن ۾ سڄ سان محبت پڻ هڪ اهم پهلو آهي. شاهه عبداللطيف ڀٽائي سنڌ لاءِ ۽ سنڌ جي بهتري لاءِ تمام گهڻي ڪوشش ڪيون. هڪ شعر ۾ سڄ سان محبت ۾ فرمايو.

> سائين سدائين ڪرين مٿي سنڌ سڪار،
> دوست مٺا دلدار، عالم سڀ آباد ڪرين.

شاهه عبداللطيف جي شاعري ۾ برو ڀهن:

جيئن ته ذڪر ڪيو ويو ته شاهه عبداللطيف ڀٽائي تمام پهلوئن تي شاعري ڪئي آهي. هن هي ريت ڀٽائي پنهنجي شاعري ذريعي برو ڀهر جو پيغام پڻ ڏنو آهي. اِاهن مان ڪجه شعر هيٺ ڏنل آهن.

> سُتائي جاڳ، ننڊ نه ڪجي ايتري،
> سلطاني سهاڳ، ننڊون ڪندي نه ملي.

هن ھي ربيت ھڪ ٻي شعر ۾ بيان ڪيو آھي.

> اي نه مارن ريت، جيئن سين مٽائن سون تي،
> اڇي محرڪوٽ ۾ ڪيس ڪاڻ نه ڪريت،
> پکين جي پريت. مارڻ موڙ نه مشيان-

ڪائناتي هم آهنگي:

شاه عبداللطيف ڀٽائي جي شاعري ۾ زبان رنگ، ذات ۽ برادري کان ٻاهر انساني ايڪي جو پيغام موجود آهي. هن جي ڪائناتي هم آهنگي پڻ ڏيکاري جي سگهي ٿو. هن ربيت شاه ڀٽائي تمام اختلافات وساري ۽ ميل جول جو پيغام ڏيندي شعر فرمايو آهي ته-

> سورهيه مرين سوپ کي دل ۾ وڌهه وسار،
> هن بالا ودهه پانڌري آڌي ڀڃال مان ڀڃال،
> مٿان سيل نزار. مار ته مٽارو شيڻ-

تنقيدي جائزو:

انساني زندگي جي وسيع پهلوئن تي قلم نگاري ڪرڻ ۽ خوبصورتي سان بيان ڪرڻ صرف شاه عبداللطيف ڀٽائي جو فن آهي. تصور انسان کان ڪائنات جي هم آهنگي تائين غور ۽ فڪر ڪري خوبصورتي سان شاعري جي انداز ۾ بيان ڪيو آهي. انهن ھي خوبين جي ڪري

Date

شاهه عبداللطيف ڀٽائي کي هڪ عظيم شاعر چيو ۽ سمجهيو وڃي ٿو.

سوال نمبر ٣: سچل سرمست جي فڪر، سنڌس وحدت الوجود واري فڪري روايت ۽ انساني آزادي جي پيغام تي مفصل روشني وجهو.

تعارف:

سچل سرمست: سچو ۽ سچ جو دروازو - سچل جو مطلب "دروازو" آهي. سچل جي شاعري ۾ فڪر ۽ سچ کي وڏارو ڏيڻ تي آهي - سچل جي شاعري، الله سان دوستي ۽ ڪان وٽي انساني زندگي جي نمايان پهلوئن تي روشني وڌي آهي. تهن ڪري سچل سرمست جي شاعري اڄ تائين پڙهي ۽ وڃي رهي - هن ربت سچل جي شاعري ۾ ڪٺي شعر آهي جيڪي سچل جي فلسفي - يعني "وحدت الوجود" تي ٻڌل آهن - هن سان گڏ ڪٺي شعرن ۾ انساني آزادي جو پيغام به موجود آهي.

سچل سرمست:

سچل سرمست جا تخلص "سچل، سچيندو، سچو ۽ فدائي" وغيره آهي. سنڌس اصل نالو عبدالوهاب فاروقي آهي - سنڌس جنم خيرپور ضلعي جي

Date

ٻوٽ دراز ۾ ٿي. سچل سرمست سنڌ جي تاريخ جو، ادب ۽ ٻولي ۾ اهم رڪن آهي. سندس شاعري سنڌ جي ثقافت جي بنياد ۾ نمايان حيثيت رکي ٿي. انهيءَ سچل سرمست کي سنڌي ۽ سنڌ ۾ اهميت حاصل آهي.

سچل ۽ وحدالوجود:

سچل جي شاعريءَ ۾ وحدالوجود جو پهلو نمايان آهي. جنهن جو پيغام آهي ته ~~الله~~ خدا جي موجودگي هن جي ٺاهيل تمام شين مان نمايان آهي. هي فلسفو صوفي شاعري جو هڪ اهم پهلو آهي. سچل جي شاعريءَ ۾ اهو پهلو پڻ موجود آهي. جيئن سچل فرمايو:

> **اهو** ڪم ڪريو جنهن ۾ الله آپ ٻُڌجي،
> منصور نعرا انا الحق دا، سولي تي چڙهجي،
> وڃ ڪفر اسلام ۾ ڪو اهڙن، عاشق نه اڙجي،
> سبحاني مان اعظم شاني، سچو سرسلبجي.

سچل جي هن صوفي فلسفي تي شاه عبداللطيف ڀٽائي سندس صوفي هجڻ جو "ڪني چيو - ڀٽائي فرمايو:

"اسان جيڪا ڪني چاڙهي آهي. هن جو ڍڪڻ هي ڇوڪرو (سچل) لاهيندو.

اهڙي طرح سچل جو هڪ ٻيو شعر ٻيو وحدت الوجود جو پيغام ڏيئي ٿو.

> نوري ناري ناهيان، آهيان رب جبار،
> عشق حقيقي ۾ سر خاڪ ٿيڻ کان تيار

انساني آزاديءَ جو پيغام:-

سچل سرمست پنهنجي شاعريءَ ذريعي انساني آزادي جو پيغام پهچايو. هن ۾ آزاديءَ مذهب يعني انسان ۾ انسانيت اول آهي ڪنهن به مذهب ۾ روايتن کان پهريان. هن بابت سچل سرمست شعر بيان ڪيو آهي ته،

> هندو مومن سان ملي، محبت جاڳر ميل،
> متان ٿيئي اوبيل، اوله سچ نه اپري

هن هي ريت، انساني آزاديءَ بابت، سچل سرمست بادشاهن کان آزادي جو پڻ ذڪر پنهنجي شاعري ۾ ڪيو آهي. سچل فرمايو.

> سگهر سڄو سنايو، سچا لوڪ سلطان،
> تهنجو نتا هي شان، ٻولي بادشاهن جي ڏا.

هن سان اهو واضح ٿئي ٿو ته سچل سر مست انسان جي زندگيءَ ۾ آزاديءَ ۽ امن جو پيغام ڏنو آهي.

تنقيدي جائزو:-

سچل سرمست سنڌ جو هڪ عظيم شاعر آهي. سندس شاعري ۾ روحاني ۽ دنيادي پهلو ٻئي نمايان آهن. اعليٰ ڪمال جي منظرنگاريءَ پڻ شاعريءَ جو حصو آهن. تنهن ڪري هي سچل سرمست سنڌي ادب ۽ سنڌي ٻولي جو اهم حصو آهي جنهن جو ذڪر بغير ادب اڌورو آهي.

سوال نمبر 5:- سنڌي ٻوليءَ جون بنيادون، لساني خصوصيتون، لهجن جي ورڇ ۽ جديد دور ۾ ٻوليءَ کي درپيش چيلينجن تي تفصيلي مضمون لکو.

تعارف:-

سنڌي ٻولي هڪ قديم ٻولي آهي. سنڌي ٻوليءَ جون بنيادون تمام پراڻيون جيڪي قديم آثارن ۽ روايتن مان ظاهر ٿين ٿيون. هن ٻوليءَ جون منفرد خوبيون آهن. تنهن ڪري سنڌي ٻولي ٻين ٻولين مان نمايان حيثيت رکي ٿي. سنڌ ۾ ڪئي لهجا موجود آهن جيڪي هن ٻوليءَ کي وڌيڪ سهڻو انداز بيان ڏين ٿا.

Date

هن سان گڏ سنڌي ٻوليءَ کي ڪيتي مسئلا پيش آهن. خاص طور هلندڙ دور ۾ سنڌي ٻوليءَ کي جديد ~~اطارا~~ طرزن ضرورت پڙهيڻن جو سامهون آهي -

سنڌي ٻولي جو بنياد :-

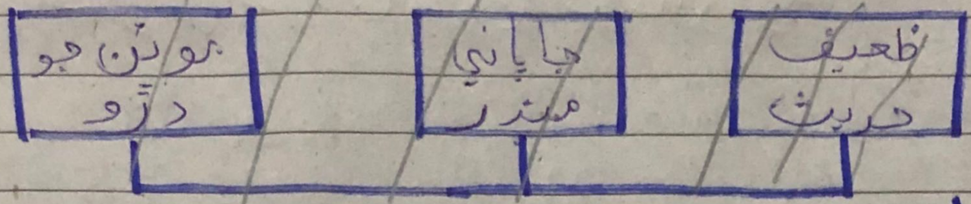

ظعيف حديث :-

هي ظعيف حديث ضرورتي روايت ملي ٿي ته. حضور اڪرم ﷺ جڏهين شام جي سفر تي وڃڻ پيا، ان وقت هڪ ماڻهون لاءِ پڇيون ته صحابه اڪرام فرمايو ته اهو "غير قمند سنڌي" آهي. هن سان سنڌي ٻوليءَ سان سنڌي ٻوليءَ جي قدامت جو ثبوت ملي ٿو-

ٻوليءَ جي بنياد بابت راءِ :-

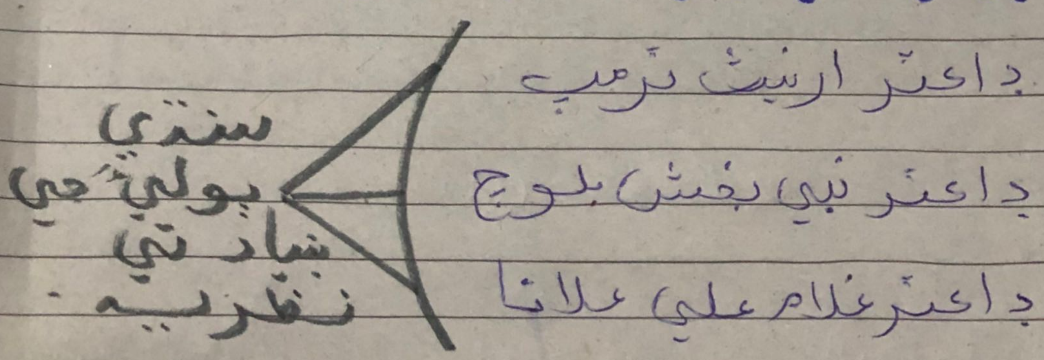

Date

ڊاڪٽر ارنيسٽ ٽرمپ جو نظريو

ڊاڪٽر ارنيسٽ ٽرمپ مطابق، سنڌي ٻولي جو بنياد سنسڪرت مان آهي- انهن فرمايو ته سنڌي ٻولي سنسڪرت جي پوٽن ڌوٽن مان آهي-

ڊاڪٽر نبي بخش بلوچ جو نظريو

ڊاڪٽر نبي بخش بلوچ ماهي مهراڻ جي مقالي ۾ سنڌي ٻولي جي بنياد بابت فرمايو ته- "سنڌي سنسڪرت مان پيدا نه آهي بلڪه سنڌو ماٿر جي سنسڪرت کان اڳ واري دور جي سامي سفت زبان آهي"

ڊاڪٽر غلام علي الانا جو نظريو

ڊاڪٽر غلام علي الانا جو نظريو سنڌي ٻولي بابت سڀ کان وڌيڪ مختلف وارو نظريو آهي- الانا فرمايو:

"سنڌي ٻولي غير آريائي ۽ دراوڙي ٻولي آهي."

لساني خصوصيتون

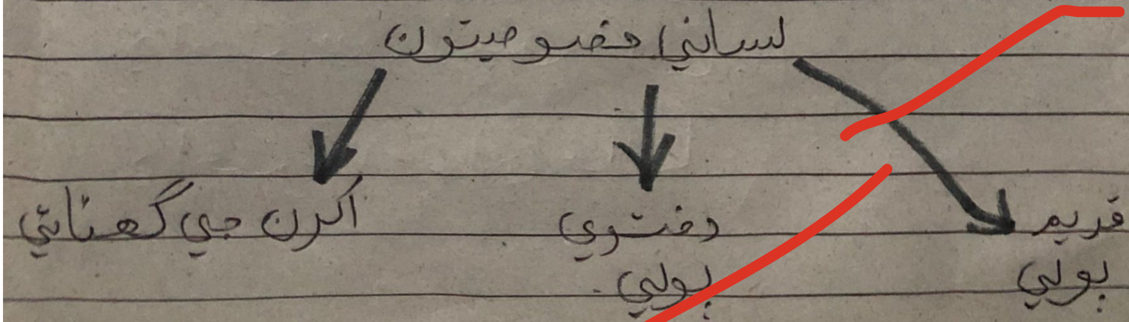

قديم ٻولي:-

سنڌي ٻولي هڪ قديم ٻولي آهي.
هن جي قدامت جو اندازو موهن جي دڙي
مان مليل خوشخطي سان ظاهر ٿيئي ٿي
موهن جي دڙي جي خوشخطي سنڌي ٻولي
جي خوشخطي جهڙي آهي. يعني ٣٥٠٠ سال
اڳ رهندڙ ماڻهو سنڌي ٻولي جا ڳالهائيندڙ
هوا.

دفتري ٻولي:-

انگريزن جي دور ۾ سنڌي ٻولي کي
دفتري ٻولي جي حيثيت حاصل هئي.
هن سان سنڌي ٻولي جي لساني خوبصوت
خوبي جو اندازو ٿيئي ٿو.

اکرن جي گهڻائي:-

سنڌي ٻولي ۾ ٥٢ اکر آهي. هي
سنڌي ٻولي جي نمايان لساني خوبي
خصوصيت آهي. هن ڪري سنڌي ٻولي
۾ ڀرپور اُچار پيدا ٿين ٿا. اکرن جي
گهڻائي هجڻ جي ڪري سنڌي ٻولي
لسانيت ۾ ٻين ٻولين کان مختلف آهي.

سنڌي ٻولي کي چيلينجز:-

Date ______

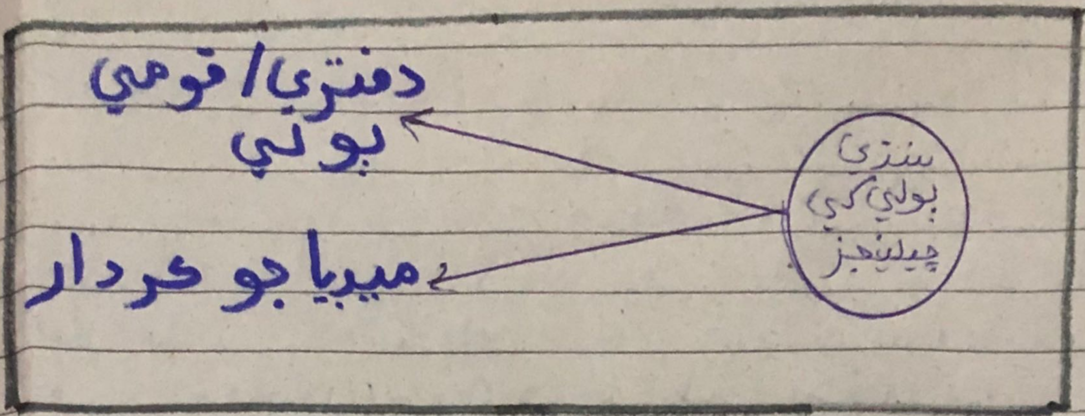

دفتري/قومي ٻولي:

ورهاڱي کان پهريان سنڌي ٻوليءَ کي دفتري ٻولي جي حيثيت حاصل هئي. ورهاڱي کان پوءِ هڪ صوبي هجڻ ڪري سنڌي ٻوليءَ کي قومي ٻوليءَ جو ناهي ويو. سنڌي ٻولي قومي، دفتري ٻولي نه هجڻ ڪري ڪيس چيلينج آهي. سنڌي ٻولي تعليم ۾ پڻ لازم قرار نه آهي.

ميڊيا جو ڪردار:

اڄ جي دور ۾ ڪنهن به ٻوليءَ جي اڀار ۾ ميڊيا جو ڪردار تمام اهم آهي. ميڊيا ۾ سنڌي ٻولي جو استعمال تمام گهٽ آهي. ٽي وي چينل پڻ گهٽ آهي ۽ موبائل ميڊيا ۾ سنڌي خوشخطي صحيح نموني موجود نه آهي. تنهن ڪري سنڌي کي چيلنجن جو سامهون آهي.

سنڌي ٻوليءَ جا لهجا:

سنڌي ٻولي جا لهجا سنڌ جي

Date

جگرافي ۾ ورهايل آهن -

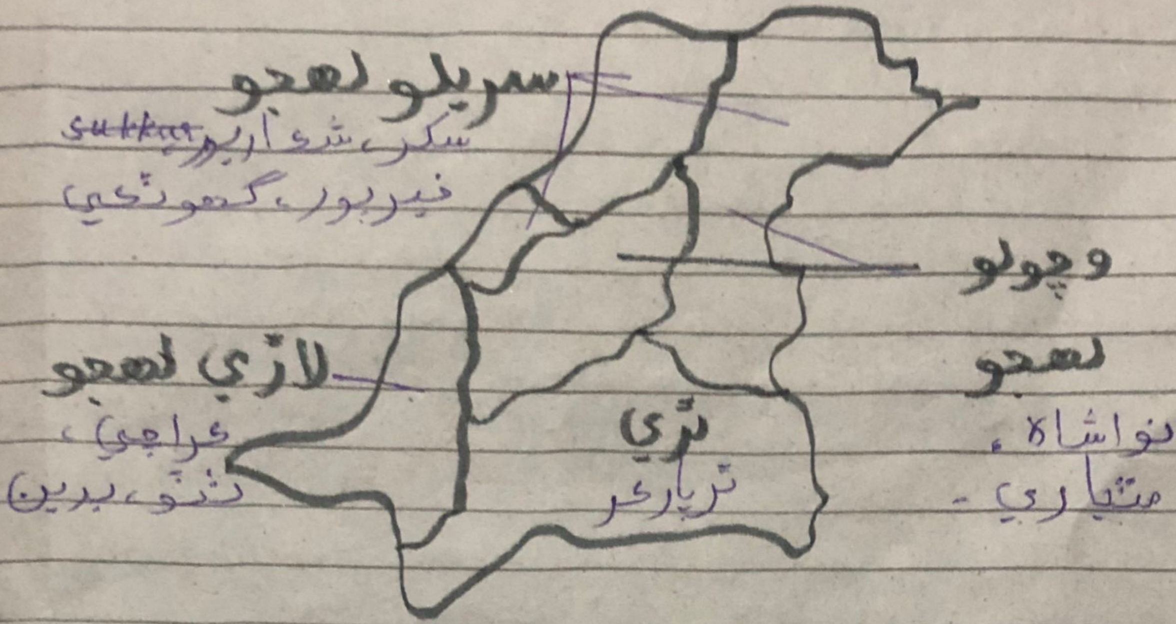

سريلو لهجو: (سچل سرمست جو لهجو)
هن لهجي ۾ سکر، شڪارپور، لاڙڪاڻو وارو پاسو ايندو آهي- هي جمع ڪندي "ان" لڳائيندا آهن -

لاڙي لهجو: (شاهه عبداللطيف ڀٽائي جو لهجو)
هن لهجي ۾ ٺٽو، بدين جا علائقا اچن ٿا- هي جمع ڪندي "ون" لڳائيندا آهن -

وچولو لهجو:
هي لهجو نوابشاهه، مٽياري ۾ ڳالهايو ويندو آهي- هن ۾ جمع زبر ۽ زير لڳائي ڪئي ويندي آهي -

ٿري لهجو:

هي لهجو وڏيڪ ٿرپارڪر جي علائقي ۾ ڳالهائي ويندي آهي - هن لهجي ۾ ماڻهو جي نالي اڳيان "يو" ضرور لڳيندا آهن -